

بِسْمِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قانون یار حقوق مدنی

مؤلف:

عبداللہ رضا زادہ پاشا

انتشارات چتر دانش

۱۳۹۶

سرشناسه	: رضازاده پاشا، عبدالله، ۱۳۶۵ -
عنوان قراردادی	: ایران. قوانین و احکام
عنوان و نام پدیدآور	: قانون بار حقوق مدنی/ مولف عبدالله رضازاده پاشا؛ به سفارش موسسه آموزش عالی آزاد چتر دانش.
مشخصات نشر	: تهران: چتر دانش، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری	: ۶۵۳ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۴۱۰-۰۵۹-۵
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیپا
یادداشت	: چاپ چهاردهم.
یادداشت	: چاپ قبلی: تهران: چتر دانش، ۱۳۹۳. ۱۲ص.
موضوع	: دانشگاه‌ها و مدارس عالی -- ایران -- آزمون‌ها
موضوع	: حقوق مدنی -- ایران -- راهنمای آموزشی (عالی)
موضوع	: حقوق مدنی -- ایران -- آزمون‌ها و تمرین‌ها (عالی)
موضوع	: آزمون دوره‌های تحصیلات تکمیلی -- ایران
شناسه افزوده	: موسسه آموزش عالی آزاد چتر دانش
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۴ ق ۲/۵۲۷/ر LB۲۳۵۳
رده بندی دیویی	: ۳۷۸/۱۶۶۴
شماره کتابشناسی ملی	: ۴۱۵۵۷۴۹

نام کتاب	: قانون بار حقوق مدنی- به سفارش موسسه آموزش عالی آزاد چتر دانش.
ناشر	: چتر دانش
مؤلف	: عبدالله رضازاده پاشا
نوبت و سال چاپ	: هجدهم- ۱۳۹۶
شمارگان	: ۲۰۰۰
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۴۱۰-۰۵۹-۵
قیمت	: ۳۵۰۰۰ تومان

مرکز پخش: تهران - خیابان انقلاب - خیابان ۱۲ فروردین - کوچه نوروژ - پلاک ۱۳
تلفن مرکز پخش: ۶۶۴۹۲۳۲۷ - تلفن فروشگاه کتاب: ۶۶۴۸۹۰۵۹
پست الکترونیک: nashr.chatr@gmail.com
کلیه حقوق برای مؤلف و ناشر محفوظ است.

فهرست

قانون مدنی مصوب ۱۳۰۷.....	۱۰
مقدمه: در انتشار و آثار و اجراء قوانین به طور عموم.....	۱۰
جلد اول: در اموال.....	۱۴
کتاب اول: در بیان اموال و مالکیت به طور کلی.....	۱۴
باب اول: در بیان انواع اموال.....	۱۴
فصل اول: در اموال غیرمنقول.....	۱۴
فصل دوم: در اموال منقوله.....	۱۸
فصل سوم: در اموالی که مالک خاص ندارد.....	۲۱
باب دوم: در حقوق مختلفه که برای اشخاص نسبت به اموال حاصل می شود.....	۲۳
فصل اول: در مالکیت.....	۲۵
فصل دوم: در حق انتفاع.....	۳۱
مبحث اول: در عمری و رقبی و سکنی.....	۳۲
مبحث دوم: در وقف.....	۳۹
مبحث سوم: در حق انتفاع از مباحات.....	۵۱
فصل سوم: در حق ارتفاق نسبت به ملک غیر و در احکام و آثار املاک نسبت به املاک مجاور.....	۵۲
مبحث اول: در حق ارتفاق نسبت به ملک غیر.....	۵۲
مبحث دوم: در احکام و آثار املاک نسبت به املاک مجاور.....	۵۶
مبحث سوم: در حریم املاک.....	۶۱
کتاب دوم: در اسباب تملک.....	۶۲
قسمت اول: در احیای اراضی موات و حیازت اشیاء مباحه.....	۶۲
باب اول: در احیای اراضی موات و مباحه.....	۶۲
باب دوم: در حیازت مباحات.....	۶۳
باب سوم: در معادن.....	۶۵
باب چهارم: در اشیای پیداشده و حیوانات ضاله.....	۶۵
فصل اول: در اشیای پیداشده.....	۶۵
فصل دوم: در حیوانات ضاله.....	۶۶
باب پنجم: در دفينه.....	۶۷
باب ششم: در شکار.....	۶۸
قسمت دوم: در عقود و معاملات و الزامات.....	۶۸
باب اول: در عقود و تعهدات به طور کلی.....	۶۸
فصل اول: در اقسام عقود و معاملات.....	۷۰
فصل دوم: در شرایط اساسی برای صحت معامله.....	۷۶
مبحث اول: در قصد طرفین و رضای آنها.....	۷۷

۱۱۰	.....	مبحث دوم: در اهلیت طرفین.....
۱۱۲	.....	مبحث سوم: در مورد معامله.....
۱۱۵	.....	مبحث چهارم: در جهت معامله.....
۱۱۹	.....	فصل سوم: در اثر معاملات.....
۱۱۹	.....	مبحث اول: در قواعد عمومی.....
۱۲۸	.....	مبحث دوم: در خسارات حاصله از عدم اجرای تعهدات.....
۱۳۹	.....	مبحث سوم: در اثر عقود نسبت به اشخاص ثالث.....
۱۴۰	.....	فصل چهارم: در بیان شرایطی که در ضمن عقد می‌شود.....
۱۴۰	.....	مبحث اول: در اقسام شرط.....
۱۴۸	.....	مبحث دوم: در احکام شرط.....
۱۶۱	.....	فصل پنجم: در معاملاتی که موضوع آن مال غیر است یا معاملات فضولی.....
۱۷۸	.....	فصل ششم: در سقوط تعهدات.....
۱۷۸	.....	مبحث اول: در وفای به عهد.....
۱۹۲	.....	مبحث دوم: در اقاله.....
۱۹۹	.....	مبحث سوم: در ابراء.....
۲۰۲	.....	مبحث چهارم: در تبدیل تعهد.....
۲۰۶	.....	مبحث پنجم: در تهاتر.....
۲۱۱	.....	مبحث ششم: مالکیت مافی‌الذمه.....
۲۱۲	.....	باب دوم: در الزاماتی که بدون قرارداد حاصل می‌شود.....
۲۱۲	.....	فصل اول: در کلیات.....
۲۱۶	.....	فصل دوم: در ضمان قهری.....
۲۱۷	.....	مبحث اول: در غصب.....
۲۲۹	.....	مبحث دوم: در اتلاف.....
۲۳۱	.....	مبحث سوم: در تسبیب.....
۲۳۶	.....	قانون مسئولیت مدنی مصوب ۱۳۳۹ .....
۲۵۰	.....	موادی از قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ موجبات ضمان .....
۲۵۶	.....	مبحث چهارم: در استیفاء.....
۲۵۷	.....	باب سوم: در عقود معینه مختلفه.....
۲۵۷	.....	فصل اول: در بیع.....
۲۵۷	.....	مبحث اول: در احکام بیع.....
۲۶۱	.....	مبحث دوم: در طرفین معامله.....
۲۶۲	.....	مبحث سوم: در مبیع.....
۲۶۹	.....	مبحث چهارم: در آثار بیع.....

۲۷۰	فقره اول: در ملکیت مبیع و ثمن.....
۲۷۳	فقره دوم: در تسلیم.....
۲۸۶	فقره سوم: در ضمان درک.....
۲۸۹	فقره چهارم: در تأدیه ثمن.....
۲۹۰	مبحث پنجم: در خیارات و احکام راجعه به آن.....
۲۹۰	فقره اول: در خیارات.....
۲۹۱	اول: در خیار مجلس.....
۲۹۱	دوم: در خیار حیوان.....
۲۹۲	سوم: در خیار شرط.....
۲۹۵	چهارم: در خیار تأخیر ثمن.....
۲۹۸	پنجم: در خیار رؤیت و تخلف وصف.....
۳۰۰	ششم: در خیار غبن.....
۳۰۲	هفتم: در خیار عیب.....
۳۱۱	هشتم: در خیار تدلیس.....
۳۱۲	نهم: در خیار تبعض صفقه.....
۳۱۳	دهم: در خیار تخلف شرط.....
۳۱۳	فقره دوم: در احکام خیارات به طور کلی.....
۳۲۰	فصل دوم: در بیع شرط.....
۳۲۱	فصل سوم: در معاوضه.....
۳۲۲	فصل چهارم: در اجاره.....
۳۲۳	مبحث اول: در اجاره اشیاء.....
۳۴۳	مبحث دوم: در اجاره حیوانات.....
۳۴۴	مبحث سوم: در اجاره اشخاص.....
۳۴۴	فقره اول: در اجاره خدمه و کارگر.....
۳۴۵	فقره دوم: در اجاره متصدی حمل و نقل.....
۳۴۶	قانون روابط موجر و مستاجر مصوب ۱۳۵۶.....
۳۵۵	قانون روابط موجر و مستاجر مصوب ۱۳۷۶.....
۳۵۷	فصل پنجم: در مزارعه و مساقات.....
۳۵۷	مبحث اول: در مزارعه.....
۳۶۲	مبحث دوم: در مساقات.....
۳۶۳	فصل ششم: در مضاربه.....
۳۶۶	فصل هفتم: در جعاله.....
۳۷۰	فصل هشتم: در شرکت.....

۳۷۰	.....	مبحث اول: در احکام شرکت
۳۷۴	.....	مبحث دوم: در تقسیم اموال شرکت
۳۸۱	.....	فصل نهم: در ودیعه
۳۸۱	.....	مبحث اول: در کلیات
۳۸۲	.....	مبحث دوم: در تعهدات آمین
۳۸۶	.....	مبحث سوم: در تعهدات امانتگذار
۳۸۷	.....	فصل دهم: در عاریه
۳۹۱	.....	فصل یازدهم: در قرض
۳۹۴	.....	فصل دوازدهم: در قمار و گرویندی
۳۹۵	.....	فصل سیزدهم: در وکالت
۳۹۵	.....	مبحث اول: در کلیات
۳۹۹	.....	مبحث دوم: در تعهدات وکیل
۴۰۲	.....	مبحث سوم: در تعهدات موکل
۴۰۴	.....	مبحث چهارم: در طرق مختلفه انقضای وکالت
۴۰۹	.....	فصل چهاردهم: در ضمان عقدی
۴۰۹	.....	مبحث اول: در کلیات
۴۱۶	.....	مبحث دوم: در اثر ضمان بین ضامن و مضمون له
۴۲۰	.....	مبحث سوم: در اثر ضمان بین ضامن و مضمون عنه
۴۲۳	.....	مبحث چهارم: در اثر ضمان بین ضامنین
۴۲۴	.....	فصل پانزدهم: در حواله
۴۲۷	.....	فصل شانزدهم: در کفالت
۴۳۱	.....	فصل هفدهم: در صلح
۴۳۸	.....	فصل هجدهم: در رهن
۴۵۰	.....	مواد ۳۳ و ۳۴ از قانون ثبت اسناد و املاک مصوب ۱۳۱۰
۴۵۲	.....	فصل نوزدهم: در هبه
۴۵۶	.....	قسمت سوم: در اخذ به شفعه
۴۶۵	.....	قسمت چهارم: در وصایا و ارث
۴۶۵	.....	باب اول: در وصایا
۴۶۵	.....	فصل اول: در کلیات
۴۷۱	.....	فصل دوم: در موصی
۴۷۳	.....	فصل سوم: در موصی به
۴۷۸	.....	فصل چهارم: در موصی له
۴۸۰	.....	فصل پنجم: در وصی

باب دوم: در ارث	۴۸۳
فصل اول: در موجبات ارث و طبقات مختلفه وراث	۴۸۳
فصل دوم: در تحقق ارث	۴۸۵
فصل سوم: در شرایط و جمله‌ای از موانع ارث	۴۸۹
فصل چهارم: در حجب	۴۹۴
فصل پنجم: در فرض و صاحبان فرض	۴۹۷
فصل ششم: در سهم‌الارث طبقات مختلفه وراث	۵۰۰
مبحث اول: در سهم‌الارث وراث طبقه اول	۵۰۰
مبحث دوم: در سهم‌الارث وراث طبقه دوم	۵۰۴
مبحث سوم: در سهم‌الارث وراث طبقه سوم	۵۰۹
مبحث چهارم: در میراث زوج و زوجه	۵۱۲
کتاب سوم: در مقررات مختلفه	۵۱۷
جلد دوم: در اشخاص	۵۱۸
کتاب اول: در کلیات	۵۱۸
کتاب دوم: در تابعیت	۵۲۹
کتاب سوم: در اسناد سجل احوال	۵۳۳
کتاب چهارم: در اقامتگاه	۵۳۷
کتاب پنجم: در غایب مفقودالاث	۵۳۹
کتاب ششم: در قرابت	۵۴۳
کتاب هفتم: در نکاح و طلاق	۵۴۴
باب اول: در نکاح	۵۴۴
فصل اول: در خواستگاری	۵۴۴
فصل دوم: قابلیت صحی برای ازدواج	۵۴۷
فصل سوم: در موانع نکاح	۵۴۹
فصل چهارم: شرایط صحت نکاح	۵۵۱
فصل پنجم: وکالت در نکاح	۵۵۴
فصل ششم: در نکاح منقطع	۵۵۴
فصل هفتم: در مهر	۵۵۵
فصل هشتم: در حقوق و تکالیف زوجین نسبت به یکدیگر	۵۶۷
باب دوم: در انحلال عقد نکاح	۵۷۳
فصل اول: در مورد امکان فسخ نکاح	۵۷۳
فصل دوم: در طلاق	۵۷۷
مبحث اول: در کلیات	۵۷۷

۵۷۹	.....	مبحث دوم: در اقسام طلاق
۵۸۲	.....	مبحث سوم: در عده
۵۸۵	.....	کتاب هشتم: در اولاد
۵۸۵	.....	باب اول: در نسب
۵۸۸	.....	باب دوم: در نگاهداری و تربیت اطفال
۵۹۱	.....	باب سوم: در ولایت قهری پدر و جد پدری
۵۹۶	.....	کتاب نهم: در خانواده
۵۹۶	.....	فصل اول: در الزام به انفاق
۶۰۲	.....	قانون حمایت خانواده مصوب ۱۳۵۳
۶۰۸	.....	قانون حمایت خانواده مصوب ۱۳۹۱
۶۱۸	.....	کتاب دهم: در حجر و قیمومت
۶۱۸	.....	فصل اول: در کلیات
۶۲۱	.....	فصل دوم: در موارد نصب قیم و ترتیب آن
۶۲۴	.....	فصل سوم: در اختیارات و وظایف و مسئولیت قیم و حدود آن
۶۲۴	.....	نظارت مدعی‌العموم در امور صغار و مجانین و اشخاص غیررشید
۶۲۶	.....	فصل چهارم: در موارد عزل قیم
۶۲۸	.....	فصل پنجم: در خروج از تحت قیمومت
۶۲۹	.....	جلد سوم: در ادله اثبات دعوی
۶۲۹	.....	کتاب اول: در اقرار
۶۲۹	.....	باب اول: در شرایط اقرار
۶۳۲	.....	باب دوم: در آثار اقرار
۶۳۴	.....	کتاب دوم: در اسناد
۶۳۷	.....	کتاب سوم: در شهادت
۶۳۷	.....	باب اول: در موارد شهادت
۶۳۸	.....	باب دوم: در شرایط شهادت
۶۳۹	.....	کتاب چهارم: در امارات
۶۳۹	.....	کتاب پنجم: در قسم
۶۴۱	.....	سؤالات آزمون وکالت ۹۵
۶۴۶	.....	پاسخنامه سؤالات آزمون وکالت ۹۵
۶۵۳	.....	کتابنامه

سخن ناشر

رشته‌ی حقوق با تمام شاخه‌ها و گرایش‌هایش، به‌منزله‌ی یکی از پرتعدادترین رشته‌های دانشگاهی کشور، تعداد فراوانی از دانشجویان علوم انسانی را به‌خود جلب کرده است؛ دانشجویانی که پس از تحصیل، وارد عرصه‌ی خدمت شده و در مناصب و جایگاه‌های گوناگون به ایفای وظیفه مشغول می‌شوند.

منابعی که در دانشکده‌های حقوق، مبنای کار قرار گرفته و تحصیل دانشجویان بر مدار آن‌ها قرار دارد، در واقع، مجموعه‌ی کتب و جزواتی هستند که طی سالیان متمادی چنان‌که باید تغییر نیافته و خود را با تحولات و نیازهای زمانه هماهنگ نکرده‌اند.

این، درحالی است که نیاز مبرم دانش‌پژوهان به مجموعه‌های پربار و سودمند، امری انکارناپذیر است. به‌این‌ترتیب، ضرورت تدوین کتب غنی و ارزشمند برای رفع نیازهای علمی دانشجویان رشته‌ی حقوق و نیز رشته‌های متأثر از آن، باید بیش از گذشته مورد توجه قرار گیرد؛ کتاب‌هایی که روزآمدی محتوای آنها از یک سو و تناسب آنها با نیاز دانش‌پژوهان از سوی دیگر، مورد توجه و لحاظ ناشر و نویسنده، قرار گرفته باشد.

مؤسسه‌ی آموزش عالی آزاد چتر دانش، در مقام مؤسسه‌ای پیشگام در امر نشر کتب آموزشی روزآمد و غنی، توانسته است گام‌های مؤثری در همراهی با دانشجویان رشته‌ی حقوق بردارد. این مؤسسه افتخار دارد که با بهره‌مندی از تجربیات فراوان خود و با رصد دقیق نیازهای علمی دانشجویان، به تولید آثاری همت‌گمارد که مهم‌ترین دستاورد آن‌ها، تسهیل آموزش و تسریع یادگیری پژوهندگان باشد. انتشارات چتر دانش امیدوار است با ارائه‌ی خدمات درخشان، شایستگی‌های خود را در این حوزه‌ی علمی بیش از پیش به منصه‌ی ظهور برساند.

فرزاد دانشور

مدیر مسئول انتشارات چتر دانش

قانون مدنی

مصوب ۱۳۰۷/۲/۱۸

مقدمه: در انتشار و آثار و اجراء قوانین به طور عموم

ماده ۱- مصوبات مجلس شورای اسلامی و نتیجه همه پرسى، پس از طى مراحل قانونى به رییس جمهور ابلاغ می شود. رییس جمهور باید ظرف مدت پنج روز آن را امضا و به مجریان ابلاغ نماید و دستور انتشار آن را صادر کند؛ و روزنامه رسمی موظف است ظرف مدت ۷۲ ساعت پس از ابلاغ منتشر نماید. تبصره- در صورت استنکاف رییس جمهور از امضا یا ابلاغ در مدت مذکور در این ماده، به دستور رییس مجلس شورای اسلامی، روزنامه رسمی موظف است ظرف مدت ۷۲ ساعت مصوبه را چاپ و منتشر نماید. (اصلاحی ۱۳۷۰/۸/۱۴)

۱- مصوبات مجلس شورای اسلامی و نتیجه ی همه پرسى پس از طى مراحل قانونى به رئیس جمهور ابلاغ می شود و چنانچه رییس جمهور در خصوص امضا یا ابلاغ این موارد به مجریان و صدور دستور انتشار آن ها ظرف ۵ روز اقدام نکند ..... (وکالت- آذر ۸۷)

الف) مجلس، رییس جمهور را برای ادای توضیح احضار می کند.

ب) به دستور رییس مجلس شورای اسلامی، روزنامه رسمی موظف است مصوبه را ظرف ۷۲ ساعت چاپ و منتشر کند.

ج) رییس قوه قضاییه ضمن تذکر به رییس جمهور، دستور چاپ و نشر مصوبه را به روزنامه رسمی می دهد.

د) به دستور مقام معظم رهبری، روزنامه رسمی موظف است مصوبه را ظرف ۷۲ ساعت چاپ و منتشر کند.

سؤال ۱: ب

پاسخنامه

ماده ۲- قوانین پانزده روز پس از انتشار در سراسر کشور، لازم الاجرا است مگر آن که در خود قانون ترتیب خاصی برای موقع اجرا مقرر شده باشد. (الحاقی ۱۳۴۸/۸/۲۹)

نکته- بنابر ماده ۲ قانون مدنی، لازم الاجرا شدن قانون منوط به این است که پانزده روز از تاریخ انتشار آن گذشته باشد مگر آنکه در خود قانون مهلت دیگری مقرر شده باشد.

۱- قانون در چه زمانی به صورت قاعده حقوقی لازم الاجرا محسوب می شود؟

(مشاوران حقوقی- ۸۳)

الف) به محض تصویب در مجلس شورای اسلامی

ب) پس از تصویب در مجلس و تأیید شورای نگهبان قانون اساسی

ج) به محض انتشار، مگر در قانون ترتیب خاصی پیش بینی شده باشد.

د) ۱۵ روز پس از انتشار

ماده ۳- انتشار قوانین باید در روزنامه رسمی به عمل آید.

ماده ۴- اثر قانون نسبت به آتیه است و قانون نسبت به ما قبل خود اثر ندارد، مگر اینکه در خود قانون، مقررات خاصی نسبت به این موضوع اتخاذ شده باشد.

نکته ۱- با توجه به ماده ۴ قانون موجر و مستأجر مصوب تیرماه ۱۳۵۶، کلیه دعاوی تعدیل مال الاجاره که قبل از وضع و اجرای این قانون در دادگاهها اقامه شده و منتهی به صدور حکم قطعی نگردیده، باید براساس قانون جدید تعقیب شود، هرچند کارشناسان مربوط، نسبت به تعیین اجاره بها اظهار نظر کرده باشند. (رأی وحدت رویه هیأت عمومی دیوان عالی کشور، ش ۷۱ - ۱۳۵۳/۹/۴)

نکته ۲- بند ۹ ماده ۱۴ قانون روابط موجر و مستأجر سال ۱۳۵۶ که مهلت پرداخت اجاره بها از سوی مستأجر را، ده روز از تاریخ مطالبه دانسته است، درباره دعاوی که پیش از اجرای قانون و بر مبنای تأخیر سه روزه مستأجر در قانون ۱۳۳۹ اقامه شده است نمی‌شود. (رأی وحدت رویه هیأت عمومی دیوان عالی کشور، ش ۱۱۳ - ۱۳۵۶/۱۱/۲۴)

نکته ۳- حکم باید مطابق قانون حاکم در زمان صدور آن قابل تجدیدنظر باشد و به استناد قانونی که بعد از آن به تصویب می‌رسد نمی‌توان از حکم سابق تجدیدنظر خواست. (رأی وحدت رویه دیوان عالی کشور، ش ۵۲۶ - ۱۳۶۸/۲/۱۹)

ماده ۵- کلیه سکنه ایران، اعم از اتباع داخله و خارجه، مطیع قوانین ایران خواهند بود، مگر در مواردی که قانون استثناء کرده باشد.

ماده ۶- قوانین مربوط به احوال شخصیه از قبیل نکاح و طلاق و اهلیت اشخاص و ارث، در مورد کلیه اتباع ایران ولو اینکه مقیم در خارجه باشند، مجری خواهد بود.

۱- ایرانی مقیم در کشور آلمان در ارتباط با حقوق ارثیه، تابع کدام قانون است؟ (مشاوران - ۸۷)

الف) قانون ایران

ب) قانون اقامتگاه

ج) در صورتی که قانون اقامتگاه به قانون ایران احاله کند، قانون ایران، والا قانون اقامتگاه

د) در صورتی که قانون اقامتگاه نسبت به کلیه ساکنین حتی اتباع خارجی مقررات خود را تحمیل کند،

تابع قانون اقامتگاه، والا قانون ایران

سؤال ۱: گزینه الف صحیح است. موضوع حقوق ارثیه از احوال شخصیه محسوب شده مستند به

ماده ۶ ق. مدنی هر ایرانی از این حیث در هر جا مقیم باشد تابع قانون ایران خواهد بود.

ماده ۷- اتباع خارجه مقیم در خاک ایران، از حیث مسائل مربوط به احوال شخصیه و اهلیت خود و همچنین از حیث حقوق ارثیه، در حدود معاهدات، مطیع قوانین و مقررات دولت متبوع خود خواهند بود.

نکته ۱- طبق ماده واحده قانون، اجازه رعایت احوال شخصیه ایرانیان غیرشعیه در محاکم، مصوب دهم مرداد ۱۳۱۲؛ «نسبت به احوال شخصیه و حقوق ارثیه و وصیت ایرانیان غیرشعیه که مذهب آنان به رسمیت شناخته شده، محاکم باید قواعد و عادات مسلمّه متداوله در مذهب آنان را، جز در مواردی که مقررات قانون، راجع به انتظامات عمومی باشد، به طریق ذیل رعایت نمایند:

۱- در مسائل مربوط به نکاح و طلاق، عادات و قواعد مسلمّه متداوله در مذهبی که شوهر پیرو آن است.

۲- در مسائل مربوط به ارث و وصیت، عادات و قواعد مسلمّه متداوله در مذهب متوفی.

۳- در مسائل مربوط به فرزند خواندگی، عادات و قواعد مسلمّه متداوله در مذهبی که پدرخوانده یا مادرخوانده پیرو آن است.»

۱- کدامیک از عبارات زیر صحیح نمی‌باشد؟ (ارشد آزاد- ۷۵)

- الف) اتباع بیگانه در ایران، بدون استثناء تابع قانون ایران هستند.
- ب) اتباع بیگانه در ایران، در احوال شخصیه، تابع قانون کشور متبوع خود هستند.
- ج) اتباع ایران مقیم در خارج، در احوال شخصیه، تابع قانون کشور متبوع خود هستند.
- د) اصولاً اتباع بیگانه در ایران تابع قانون ایران هستند مگر در موارد استثنایی.
- ۲- یک مرد مسیحی با زن زرتشتی که هر دو ایرانی هستند ازدواج نموده‌اند، در صورت اختلاف بین آنان و اقامه دعوی طلاق، دادگاه باید بر مبنای چه مقرراتی به دعوا رسیدگی کند؟**

- الف) بر مبنای قواعد مسلمّه مذهب شوهر (ارشد آزاد- ۸۴)
- ب) بر مبنای قواعد مذهبی، که زن پیرو آن است.
- ج) چون هر دو ایرانی هستند قوانین موضوعه ایران درباره آنان حاکم است.
- د) هر یک از طرفین که خواهان باشد، باید بر مبنای قواعد و مقررات مذهبی، که او پیرو آن است رسیدگی شود.

۳- یک تبعه فرانسه که در ایران اقامت دارد فوت نموده است. تقسیم ارث او بر طبق قانون کدام کشور است؟ (خانواده سراسری- ۸۹)

- الف) در حدود معاهدات، تابع قوانین ایران است. ب) تابع قوانین فرانسه است.
- ج) در حدود معاهدات، تابع قوانین فرانسه است. د) تابع قوانین ایران است.
- ۴- دعوی طلاق بین مرد تبعه ترکیه و زن عراقی در دادگاه ایران تابع چه قانونی است؟ (مشاوران- ۸۷)**

- الف) قانون محل دادگاه ب) ترکیه
- ج) عراق د) به انتخاب زوجین، قانون محل دادگاه یا کشور متبوع هر یک از زوجین

ماده ۸- اموال غیرمنقول که اتباع خارجه در ایران برطبق عهد تملک کرده یا می‌کنند از هرجهت تابع قوانین ایران خواهد بود.

ماده ۹- مقررات عهدی که بر طبق قانون اساسی بین دولت ایران و سایر دول منعقد شده باشد، در حکم قانون است.

ماده ۱۰- قراردادهای خصوصی نسبت به کسانی که آن را منعقد نموده اند، در صورتی که مخالف صریح قانون نباشد، نافذ است.

نکته ۱- این ماده بیانگر اصل آزادی قراردادی است و مفهوم عقد را علاوه بر عقود معین شامل عقود غیرمعین نیز می‌داند. بنابراین منظور از قرارداد خصوصی در ماده فوق، قراردادهای (عقود) نامعین است.

نکته ۲- منظور از واژه قانون در ماده فوق، قانون امری است نه تکمیلی، زیرا برخلاف قانون تکمیلی می‌توان توافق نمود.

نکته ۳- قرارداد خصوصی علاوه بر اینکه نباید مخالف قانون امری باشد، مخالف نظم عمومی و اخلاق حسنه نیز نباید باشد.

۱- در اصطلاح قانون مدنی ایران قرارداد خصوصی به چه عقدی گفته می‌شود؟

الف) عقد معین
ب) عقد غیر معین (تعهدات آزاد - ۸۰)
ج) عقدی که دولت یکی از طرفین آن نباشد.
د) عقدی که در داخل کشور منعقد شود.

۲- در حقوق موضوعه ایران برای آنکه توافقات و تراضی‌ها معتبر و لازم‌الاتباع باشند ...

الف) کافی است که حتی به صورت یک عقد نامعین، جلوه‌گر شوند. (سردفتری - ۷۴)
ب) باید حتماً به صورت یکی از عقود لازم، تجلی پیدا کنند.
ج) باید حتماً در قالب یکی از عقود معین درآیند.
د) باید حتماً به صورت شرط، ضمن یک عقد تملیکی منجز گنجانیده شود.

۳- کدام مورد از مصادیق «عقد غیرمعین» است؟

الف) بیمه حوادث
ب) نکاح دائم
ج) شرکت سهامی عام
د) قرارداد توزیع انحصاری کالا

۴- منظور ماده ۱۰ قانون مدنی از کلمه «قانون» در عبارت: «قراردادهای خصوصی نسبت به کسانی که آن را منعقد نموده‌اند، در صورتی که مخالف صریح قانون نباشد، نافذ است.» چه قانونی می‌باشد؟

الف) قوانین تفسیری یا تکمیلی
ب) قانون بیان شده در شرع مقدس اسلام
ج) قانون امری
د) کلیه قوانین شرعی و عرفی مصوب مجلس

جلد اول: در اموال

کتاب اول: در بیان اموال و مالکیت به طور کلی

باب اول: در بیان انواع اموال

ماده ۱۱- اموال بر دو قسم است منقول و غیرمنقول.

نکته- تقسیم‌بندی مقرر در ماده ۱۱ همه اموال را شامل می‌شود و اختصاص به اموال مادی و محسوس ندارد.

۱- تقسیم‌بندی اموال به منقول و غیرمنقول شامل کدام دسته از اموال می‌شود؟

(ارشد سراسری - ۷۴)

الف) فقط قیمی   ب) فقط مادی   ج) فقط غیرمادی   د) همه آنها

پاسخنامه   سؤال ۱: د

فصل اول: در اموال غیرمنقول

ماده ۱۲- مال غیرمنقول آن است که از محلی به محل دیگر نتوان نقل نمود، اعم از اینکه استقرار آن ذاتی باشد یا به واسطه عمل انسان، به نحوی که نقل آن مستلزم خرابی یا نقص خود مال یا محل آن شود.

نکته- این ماده دو قسم از اموال غیرمنقول ذاتی و غیرمنقول در اثر عمل انسان را بیان نموده. دو قسم دیگر اموال غیرمنقول، عبارتند از: غیرمنقول تبعی و غیرمنقول حکمی.

ماده ۱۳- اراضی و ابنیه و آسیا و هر چه که در بنا منصوب و عرفاً جزء بنا محسوب می‌شود غیرمنقول است؛ و همچنین است لوله‌ها که برای جریان آب یا مقاصد دیگر در زمین یا بنا کشیده شده باشد.

نکته ۱- زمین و معادن و سنگ‌های آن قابل نقل و انتقال نیستند و به همین دلیل آنها را غیرمنقول ذاتی می‌گویند.

نکته ۲- هر چیزی که ملحق به زمین یا بنا شده، تابع وضع موجود بوده و غیرمنقول تبعی است؛ بنابراین هرگاه از زمین یا بنا جدا شود، وصف اکتسابی و تبعی خود را از دست می‌دهد و به وصف ذاتی خود برمی‌گردد و منقول می‌شود.

نکته ۳- اشخاص می‌توانند با تراضی، وصف تبعی غیرمنقول را از اموال منقول سلب کنند. بنابراین فروش آجرهای نصب شده در ساختمان بر مبنای کنده شدن آن، صحیح بوده و در آن رابطه دادگاه محل اقامت خوانده، صالح برای رسیدگی است.

(ارشد سراسری - ۷۵)

۱- یک ساختمان، چگونه مالی است؟

ب) غیرمنقول بر اثر عمل انسان

الف) در حکم غیرمنقول